

Køretur i en skuffe

Stemningsfyldte historier fra det lange fiskerleje: Langli.

LANGLI – Den lille ø Langli får lov at fylde tre spalter i kirkebladet for Ho og Oksby sogne. Pastor Gunnar Kodahl har opsporet historierne om øens beboere.

Fattig dåbsrejse

Først er der en historie om sønnerne til Krestine og Andreas Ebsen, der forlod Langli til fordel for Esbjerg i 1913.

Sønnerne blev dygtige og energiske fiskere. Engang stødt Kodahl på en af de ældste, fiskeskipper Harry Ebsen, der fortalte, at han blev døbt i Ho Kirke.

Hvordan kom du til Ho Langli, spurgte Gunnar Kodahl, der dengang var tolder i Esbjerg.

– Joh, ser du, min far hentede en af krybberne ude i stalden – lagde halm deri – og pakkede mig ned i halmen. Og så agede vi til Ho ved lavvande, og da jeg var blevet døbt, så pakkede de mig ned krybben igen og drog hjem til Langli. Sådan gik det for sig, sagde Harry Ebsen.

Senere fik Kodahl en snak med den yngre bror, Sigfred. – Kom du også til Ho i en krybbe, da du skulle døbes, spurgte tolderen.

– Nej, svarede Sigfred med et stort smil. – Det var begyndte at gå bedre for min far derovre, så jeg kom over i en kommodeskuffe.

Foruden at være dygtige fiskere, så kunne de sandelig også spinde en ende.

Stormfloderne

I kirkebladet kan Gunnar Kodahl også berette om de to stormfloder, der tvang beboerne på Langli til at forlade deres ø i 1913.

Det var i 1909 og 1911 øen blev overskyldet, så digerne og markerne blev ødelagt. Fem familier havde ernæret sig ved landbrug på og fiskeri fra Langli, der betyder »det lange (fisker)leje«. De store børneflokkede fik en herlig opvækst i nærkontakt med naturen. Så mange var de, at øene fik sin egen skole med vinterrundervisning. Skolebygningen står endnu og giver husly til de biologer, der studerer vadehavets flora og fauna.

Men i 1913 måtte de fem familier forlade Langli og den på en gang meningsfyldte og krævende tilværelse. Det drejede sig om brødrene Jes og Andreas Esben, brødrene Simon og Jeppe Christian Sørensen og Niels Hans

Schmidt med koner og børn.

De klarede sig dog fint på fastlandet, hvor de prægede omgivelserne med en naturlig frimodighed. Som eksempel nævner Gunnar Kodahl direktør Tage Sørensen, Esbjerg, der er søn af Jeppe Christian. Han har i de senere år udgivet et tre-bind bogværk om malerkunst og farver i Esbjerg, og det indeholder også en hyldest til Langli. Han blev kåret som årets esbjergenser i 1992.

Sang om Langli

En af Jeppe Christian Sørensens døtre, Kirstine Marie, gav udtryk for stor kærlighed til den lille ø i sangen om Langli. Et sted »maler« hun en solnedgang på vers: Naar Solen gik i guldglans ned, og Maanen spejled sig i Havet, da aanded Luften stille Fred, en Hvile fra al Jaget.

Kirstine Marie Olsen blev født på Langli i 1886 og flyttede fra øen som 27-årig. Hun tog en læreruddannelse, men drog snart til USA, hvor hun mødte og giftede sig med kiropaktor K. P. Olesen.

I 1923 slog hun sig ned i Esbjerg, hvor hun etablerede sig som kiropaktor og senere byggede Sædding Hvilehjem. Hun lagde også byggegrund til Sædden Kirke.

J.V. 15/3-93

A -   Langli

"Oversættelse" af ligsynserklæring om Hans Adser Jessen.

Ved den i dag foretagne Undersøgelse må det, saavidt som Omstændighederne overhovedet tillader det, anses for tilstrækkeligen konstateret, at Resterne af det menneskelige Legeme, der den 13 ds. er funden af Strandfoged Jens Olsen og Gaardmand Ole Jessen i Klitterne ved Stranden, er Liget af den for 3 Aar tilbage forsvundne Aftægtsmand Hans Adser Jessen af Blaavand, hvilket herved attesteres med Tilføjende, at der ikke fra Politiets Side er noget til Hinder for Jordfæstigelsens Foretagelse.

Da baade Hovedet, Armene, Skuldrene og Fødderne, der maa formodes i Aarenes Løb at være bortraadnede, savnes, og Kjødet paa den del af Legemet der endnu er funden bevaret, dels er bortraadnet og dels indtørret, har jeg ikke kunnet anse den i Almindelighed paa Grund af Dødsfald ved Ulykkestilfælde foreskrevne Ligsynsforretning i nærværende Tilfælde, og har troet at måtte indskrænke mig til den i dag foretagne Undersøgelse, hvorefter Vidnerne særlig paa Grund af deres Gjenkendelse af de ved dette Lig forefundne Rester af Klædningsstykker have bevidnet, at det er fornævnte Aftægtsmand, hvis Lig der er blevet fundet.

For Skifteretten var i sin Tid gjort Anmeldelse om Aftægtsmandens Forsvinden.

By- og Herredskontoret i Varde d. 18 Decbr. 1880

Underskrift (Ulæselig)

Fredag den 14. dec. 1962

A. Ebsen,
vådbinder,
Ny Havn, Esbjerg.

VESTKYSTEN

50 år siden at Langli's 5 familier forlod øen

Vådbinder A. Ebsen, Esbjerg, mindes sin ungdom i det lille ø-samfund med Danmarks mindste skole

Den Langli er beliggende i farvandet mellem Hjerting og Skallingen. Den er ikke ret stor, ca. 2½ km i længde og knap 1 km i bredde. Den hører under Ho-Oksby kommune, og ved lavvande kan man gå eller køre over flakkerne til engene syd for Ho. Afstanden er ca. 3,5 km.

Øens areal vil jeg skønsmæssig anslå til mellem 150 og 200 tdr. land. Sydenden af øen samt et mindre areal på nordøst enden af øen er marskenge. Resten af øen består af klitter med dyrkbare arealer mellem klitterne. Øens højeste klit er ca. 9 meter over havfladen. Hvornår øen først er blevet beboet, vides ikke med sikkerhed, men fra gamle tingbøger og andre retdokumenter fra årene 1500-1600 fremgår det, at der er betalt afgifter af fiskeriet fra Langli. Meget taler for, at det kun har været i fiskerisæsonen, at øen har været beboet.

Da Langli fik sine egne heste

Det første sikre, med hensyn til beboelse, har vi fra folketællingen 1840, da var der to fastboende familier på øen. Fra 1861 og fremover sker der en tilflytning til øen, således at der ved århundredskiftet er 5 familier på øen. Erhvervsmulighederne var kombineret fiskeri og landbrug. En tid var der 3 søgænde både hjemmehørende på Langli. Fiskeriet var krogfiskeri efter kuller og torsk. Det var sæsonfiskeri fra sidst i marts til midtsommer og igen fra oktober til jul. Fiskeriet foregik i farvandet omkring Vyl og Hornsrev samt området nordvest for Hornsrev grundene 15-20 sømil nord af slugen. I fiskesæsonen kom der en del unge mennesker til øen, dels som esepiger og dels som karle, der var med bådene. Når forårs-sæsonen sluttede ved midtsommer, tog de unge til det såkaldte slave-marked i Ribe og fik en sommer-plads i Sønderjylland til hen mod 1. oktober, så vendte de tilbage for at deltage i efterårsfiskeriet. Vinteren tilbragte de gerne hjemme enten i Ho, Oksby eller Hjerting. Landbruget var i begyndelsen nærmest beregnet på at holde brødet og tildels kødet i huset, men

da der lige efter århundredskiftet blev opført diger om det dyrkbare areal, så efterårsstormene ikke kunne sætte vandet ind over markerne, gik flere af beboerne fra fiskeriet over til landbrug. Til at begynde med havde man folk fra Ho til at køre over til øen for at pløje og behandle jorden, men efterhånden anskaffedes islandske heste, så beboerne selv kunne klare jordbehandlingen. Omkring 1906 blev de lave engarealer beskyttet ved nogle diger, der kunne holde vandet ved sommerstorm med påfølgende højvande ude. Før den tid skete det tit, at græsset, der var slået og lå til tørring i engen ved stærk kuling af sydvest med påfølgende højvande satte vandet op over engen, så høet flød væk. Det var en katastrofe for kreaturerne og fårene, hvis det skete. Før engene blev inddiget, skulle man derfor altid være på vagt med at få høet bjærget op på de højereliggende arealer, hvis der var fare for kuling med påfølgende højvande. Et minus for landbruget var det, at der ikke kunne fås tilslutning til mejeri, men mælk og smør, der produceredes, blev hovedsageligt brugt på øen. Levemåden var i det store og hele lagt an på selvforsyning. Rug til brød og kartofler til eget brug blev der avlet. Om efteråret blev der slagtet gris og får for at få noget i saltkarret, ligesom også den fisk, der fiskedes og ikke kunne sælges, blev saltet og tørret til vinterbrug.

Skolen 6 meter på hver led!

Til at begynde med var der ingen skole på øen, så de børn, der var i den skolepligtige alder, måtte sendes over til fastlandet, Ho eller Hjerting, hos familie og bekendte for at gå i skole i vintermånederne. Familierne på Langli havde som helhed mange børn. Ondskabsfulde sjæle påstod, at det var den eneste fornøjelse, de havde. I 1898 var der så mange børn på øen, at man kunne forlange at få en skole. Skolen blev til at begynde med holdt i et lille aftægts-hus. I 1908 blev der bygget en ny skole, vistnok Danmarks mindste, blev der sagt, da den blev indviet.

I areal var den knap seks meter

på hvert led. Den var indrettet med skolestue, forstue samt stue og køkken til lærerinden og brændselsrum og toiletter. Skoleordningen var den højt lovpriste vestjyske i renkultur. Der var kun skole fra 15. september til 15. april. Lærerindens løn blev betalt af Ho-Oksby kommune, men det brændsel, der blev brugt i skolestuen og til lærerindens kakkeloven og komfur, skulle betales af beboerne! På den måde, at hvis der var 10 skolepligtige børn, blev udgifter til brændsel delt i 10 parter, og den familie, der havde 2 børn, betalte 2 parter og den, der havde 4 børn, betalte 4 parter, og alt hvad der skulle bruges af undervisningsmateriale skulle familierne selv købe. Det var et meget blandet undervisningsmateriale vi havde, og det var en ret vanskelig opgave for lærerinden at give os lektier for, da der næsten ikke var to af os,

der havde ensartede bøger. Ligeledes var vi alle samlede i samme rum, både dem der skulle lære at stave, og dem, der var klar til at gå ud af skolen. Vi gik i skole fra 9-12 og 1-4 hver dag undtagen lørdag, da skolen sluttede til middag.

I 1918, da den ny skole blev bygget, gik Ho-Oksby kommune ind på at betale regne- og læsebøger. Det bevirkede, at vi fik regnebøger efter metersystemet, så vi fik lært at regne med dette. En anden ting, der ikke var så godt, var, at lærerinden ikke fik løn, når skolen sluttede 15. april. Derfor søgte hun sig en ny plads, og når skolen igen begyndte 15. september fik vi en ny lærerinde. En lærerinde underviste på én måde, en anden på en hel anden, så børnene måtte omstille sig derefter. Som skoleforstander blev der hvert år udvalgt én af beboerne. Han skulle sørge for, at der blev købt brændsel hjem til skolens forbrug, og at lærerinden kunne få proviant hjem fra Hjerting. Denne plads gik på skift blandt beboerne. Fornøjelser var der ikke mange af. Det skete, at beboerne gik sammen om vinter-aftener til et spil kort, men ellers var jagt en meget almindelig adspredelse. Det bevirkede, at drenge på øen var fortrolige med at bruge et jagtgevær, længe før det ellers var almindeligt og lovligt for dem at gå på jagt. Det kunne også

hænde, at de unge, navnlig i efterårsræsonen, når det satte ind med dårligt vejr, så bådene ikke kunne komme på havet, modtes til en svingom. Så ryddedes en stue, og til tonerne af en harmonika gik dansen undertiden på strømpesokker. Tiden iadt og dog aldrig lang.

Stormfloden tvang beboerne fra øen

Var der ikke arbejde ved fiskeriet, skulle landbruget passes, så der manglede aldrig arbejde. En af de ting, børnene også tidligt blev fortrolig med, var at ro og sejle i en båd. Selv om øen hørte til Ho-Oksby kommune, havde vi mest handelsforbindelse med Hjerding og Esbjerg. Der var mange af pigerne fra øen, der var lige så gode til at bruge årene som drenge.

Grunden til, at beboerne besluttede at flytte fra øen, var, at der den 3. december 1909 indtraf en svær stormflod, der satte næsten hele øen under vand og gennembrød digerene om det dyrkbare areal så markerne overskylledes af salt og saltvand. Resultatet deraf blev, at høsten sommeren 1910 var meget dårlig. Digerne blev repareret i løbet af sommeren, og året 1911 var landbruget igen temmelig normal. I november 1911 indtraf igen en kraftig stormflod, der igen nedbrød digerene og oversvømmede markerne. Beboerne blev nu betænkelige ved situationen og besluttede at søge bort fra øen.

I sommeren 1912 kom der forhandlinger i gang mellem beboerne og et konsortium, der ønskede at købe øen. Det var en grosserer Heide, og en vaskeriejer Sørensen fra København, der sammen med to kreaturopkøbere her fra øen, købte øen. Planen var, at Heide og Sørensen ville have øen til ferieophold, og så skulle der købes kreaturer op om foråret og sendes over til øen for at gå på græs der og så sælges om efteråret og på den måde forrente de penge, der var investeret i øen. Så længe markerne var under kultur, var det økonomiske resultat vist godt nok, men efterhånden som lyng og kat-skæg groede ind over markerne i stedet for kløver og andre kulturgræsser, blev græsningsforholdene dårligere. Handelen gik i orden, og det blev bestemt, at beboerne skulle fraflytte øen i foråret 1913, vistnok med 1. maj som skæringsdato.

To af familierne flyttede til Ho, hvor de købte landejendomme, en familie flyttede til Hjerding og en til Esbjerg. Den femte familie, Niels Schmidt, blev på øen som opsynsmand og hyrde for kreaturerne et par år, men da hans kone blev syg og sengeliggende, flyttede han også til Ho, hvor han købte et lille hus.

Kun to af de gamle huse står tilbage

Skolen på øen blev vist nok af Ho-Oksby kommune overladt de nye ejere af øen mod vedligeholdelsespligt 20-25 år frem i tiden, da man ikke ønskede at skulle bygge skole igen, hvis øen igen blev fast beboet.

Omkring 1918 døde grosserer Heide, og øen skiftede derefter ejer flere gange i de kommende år. I 1937 købte snedker Nørkjær øen og forsøgte at drive færevl samt sommerresuravation. I 1938 blev øen solgt til grisehandler Aarelund, og omkring 1940 blev øen igen solgt til tømrerhandler Nikolajsen, Varde, og ved hans død overtog hans søn, tømrerhandler Nikolajsen, Hellerup den. Han er nu også død, og øen ejes nu af hans arvinger.

De fleste af husene på øen blev efter salget revet ned og senere opført som ladebygninger og læskure for dyrene. De eneste bygninger, der er blevet stående i de 50 år, der er gået, siden vi flyttede fra øen, er skolen bygget 1908 og et hus, som Ole Sørensen byggede 1910.

I 1940-41 byggede tømrerhandler Nikolajsen en sommervilla på øen, så de kunne holde ferie der. Der har dog gennem årene det

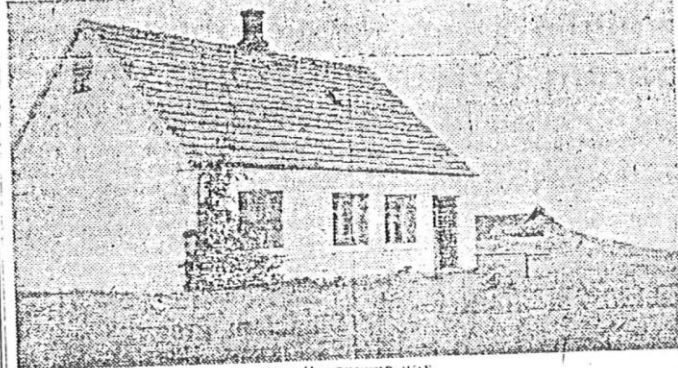
meste af tiden været en familie bosat på øen for at holde opsyn, og i den tid, der blev drevet færevl, passe og fodre færene om vinteren. Da vi boede på øen, var der en del fygle, der rugede på den. Der var 2-3 ternearter, strandkader, rød-ben, hættemåge, ryle, præstekrave og strandløber.

Det var en yndet sport for os at samle æg i forårsmånederne. Æggene smagte ganske godt og blev også brugt i husholdningen.

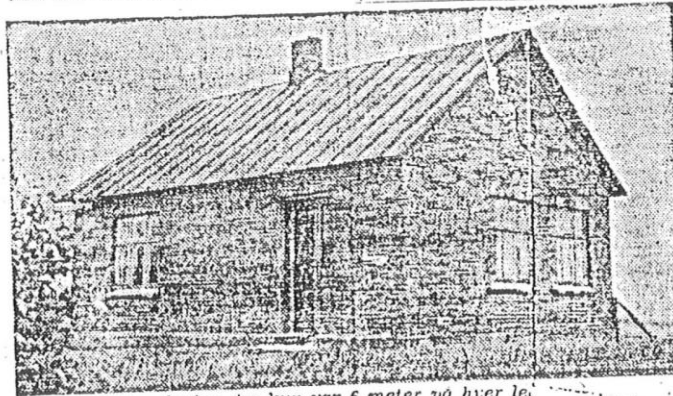
Fattige - men tilfredse...

Vi har gennem årene jævnligt besøgt øen. Fuglelivet har udviklet sig meget, siden vi flyttede. Nu ruger foruden de tidligere nævnte fuglearter vistnok 3 eller 4 forskellige mågearter samt edderfugle og at komme over til øen i juni måned og se på fuglelivet, er en meget interessant oplevelse.

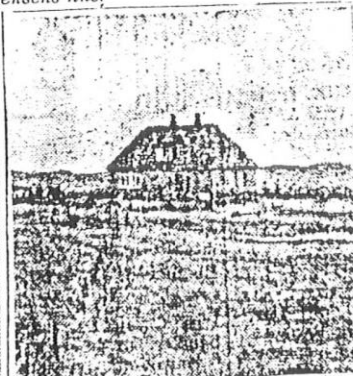
For mig er det også en oplevelse at komme over på Langli, hvor jeg har tilbragt min barndom. Jeg kan endnu se plovfurterne i nogle af markerne og nogle steder skelgroften mellem de enkelte familiers jordlodder. Når man i tankerne går 55-60 år tilbage i tiden og ser på livet dengang, må man sige, at det var små og fattige forhold, vi levede under. Fornøjelser efter nutidsforhold kendtes ikke. Arbejde derimod var der altid nok af, så vi havde aldrig tid til at kede os, og jeg tror nok, at vi den gang var fuldt så tilfredse med tilværelsen, som folk er i dag. Tænker jeg tilbage, synes jeg ikke det er så længe siden, jeg boede på øen, men alligevel er det til foråret 1963 50 år siden, at vi flyttede fra Langli.

Ole Sørensen's hus.

Skolen der kun var 6 meter på hver le.

Nicolajsen's sommervilla på Langli

Om Bibelen.

Vordenskendte amerikanske Præ-Moody har en Gang skrevet følgende Bibelen, Bøgenes Bog: „Skulde I leve Aarhundreder paa Jorden, I dog aldrig kunne granske Bibelen. Jeg beklager det Menneske, der at han kender Bibelen ud og dermed giver han et usvigeligt tryk om, at han ikke kender sig forleden kom en Mand til mig og mig opmærksom paa et efter hans noget vanskeligt Sted i Biblen og

ordan forklarer De dette, Hr.

svarer: „Jeg forklarer det slet

ordan fortolker De det da?“

fortolker det ikke.“

Ja, Saa sig mig da, hvordan De for-

forstår det ikke.“

Ja hvad gør De da med det?“

gør ingenting.“

De det da ikke?“

visit tror jeg det. Der er mangfoldigt, som jeg tror, skønt jeg ikke for-um. I Johannes Evangelium det Kapitel siger Herren til Nikodemus: „I ikke tro, hvorledes skulde I da jeg sagde, eder, de himmelske?“ mange Ting og Forhold ved mig jeme, som jeg ikke fortæller, jeg

guske at kunne købe tilbage med Guld, at det skulde være usagt.“

„Husk vel paa, det er ikke med Menneskene som med Dyrene, der kun lever for at møtte sig og saa dør en Gang, men Menneskene er bestemt til at leve et virksomt og daadrigt Liv i denne Vorden og i Salighed hisset.“

„Kom ofte dit Endeligt i Hu og vogt dig omhyggeligt for alle Synder. Husk og saa paa, at mangen lever kun kort, men at længe lever hans Ry efter ham, og at det har stor Betydning, hvordan Mindet er, thi somme bliver berømte af gode Gerninger, og disse lever bestandig efter Manden. Saaledes vedbliver hans Hæder at leve, skønt han selv er død. Andre derimod bliver kendte af deres onde Gerninger, og om de end er døde, holder deres Skam sig levende, saa snart der bliver mindet om deres Opførsel. Ogsaa deres frænder og alle de, der nedstammer fra dem, maa bære deres Skam.“

Disse Raad er 6-700 Aar gamle, men alligevel har de Gyldighed den Dag i Dag.

Fiskeren fra Langli.

Tæt ved Esbjerg ude i Hobugt, lige ud for Hjerting, ligger Øen Langli, som en Bakke, der har skudt sig op fra det aabne Vesterhav og Halvøen Skallingen, noget af det mest øde og vilde, Danmarks Natur har at opvise. Øen har været bebodd indtil for en halv

arbejdede hende ved Huset: „Aa, Palle! Kan der ikke blive Raad til, at Herremanden paa Søndernis kan faa Fæste til os i Hjertings Nærhed, thi ellers følger jeg, at jeg snart gaar gammle Vei som Kresten og hans Kone?“

„Men vi kan jo ikke saadan rende fra vort rare Hus og det gode Fiskeri og alle de mange Sager, som Vesterhavet kaster op paa Stranden til os.“

Palle havde ikke det bedste Haab om at se deres fælles Ønske opfyldt, da Krestens Boosted endnu ikke var bortfæstet, og Palle frygtede, for, at det var Herremandens Hensigt, at han foruden sin egen Ejendom tillige skulde overtage den anden i Fæste.

Imens rugede Herremanden, Niels Spangsberg, paa Søndernis over en Plan, som han for enhver Pris vilde gennemføre. Og der Dag, 6 Uger senere, da Palle og hans Kone gik ude paa Marken og satte Neg. kom Mads Ladeloged fra Søndernis med en Hjerting-Baad og landede paa Øen. Han havde Bud fra Herremanden om, at Palle skulle følge med til Søndernis. Palle blev lidt betænkt, men da hans Kone opmuntrede ham, tog han afsked.

Undervejs adfærdede Palle af Ladeloged, hvad der var Herremandens Plan, og Palle var den Mand, der nok skulde vide at benytte sig deraf. Ved Porten til Søndernis Herregård kom Herremanden dem i Møde, og Palle hilste høfligt. „Naa, du er Palle fra Langli. Gaa op med mig i Borgerstuen. Du bor saa enlig derovre paa Langli.“ begyndte Herremanden, efter, at de var komne ind i det store, mørke Værelse. „Kvæde du ikke have lyst til at bo i Guld-

kløer,“ i Løbet af en halv Snes Aar var der syv Ejere. Men saa kom der en Mand, som kunde sætte Gaarden i Stil, og endnu staar „Havgaard“ knojende paa Klitten ved Hjertingvejen, der fører ad Esbjerg til. Den staar som et Mindes om, hvorledes Fiskeren fra Langli fik en nyopbygget Fæstegård til Eje.

Bede — takke.

Om Bedebønnens og Takkebønnens Engle fortæller en østerlandsk Le-gende, at de begge forlod Himlen for at indsamle Menneskenes Bønner og bære dem op til Gud.

De havde hver en stor Skaal i Haanden og begyndte straks paa deres Arbejder. Bedebønnens Engel fik snart sin Skaal saa fuld, at han næppe kunde bære den. Den Skaal derimod, som Takkebønnens Engel bar, var næsten tom, da han ved Midnat fløj tilbage til Himlen.

Rønnen.

Rønnen er — trods dens Lidenskab — et af vore mest tjeneftædende Træer, i hvert Fald i Efteraarsstiden, naar den staar klædt med de livlig farvede Bær.

Det er ret naturligt at Overtroen siges har kunnet benytte dette Træ i sin Trost, og i særlig Grad gaider det de saakaldte Flyverøen, Røn, der vokser i Toppen af antle Træer, hvorefter de som Bær er bleven ført af Fuglene, og hvor de har

hus. "Jensum jeg siger naar de jortiske Ting og I ikke tro, hvorledes skulde I da tro, om jeg sagde, eder de himmelske?" Der er mange Ting og Forhold ved mit eget Lejeme, som jeg ikke forstaaer. Jeg forstaaer ikke heller Naturen, der er opfyldt med Vidunderligheder. Hvorfor skulde jeg saa kunne gøre Fortring paa at fatte alt aandeligt? Og naar Folk siger: "Hvorledes vil du bevise, at Bogen er beanduet af Gud?" saa svarer jeg: "Fordi den beanduet mig." Og det er et godt Bevis."

—

Af en gammel Bog.

"Kongespillet" er Navnet paa en Bog, som stammer fra Middelalderen. Den indeholder en Del Samtaler mellem en Fader og hans Søn. Her skal gengives nogle af Faderens Udtalelser. Han siger saaledes:

"Dersom du vil lære Mandevia, vil jeg vise dig den Grundvold, som er al Videns Begyndelse, efter hvad en stor Vismand har sagt: "Det er Videns Begyndelse at frygte den almægtige Gud." Han skal dog ikke frygtes som en Uven, men snarere med en Kærligheds Frygt, som Guds Søn selv lærte ham, der spurgte om, hvad der var Budeens Grundlov. Gud skal man ikke frem for alle Ting og frygte ham hver Gang, man gribes af Begærigheds til det onde."

— "Sag altid Omgang med de bedste."

"Et maa du ogsaa vel vide og lægde, at der nemlig aldrig gaar nogen Dag hen for dig, uden du har lært noget nyttigt, om du vil kaldes vis."

— "Vogt vel paa din Tunge, min Søn, thi din Tunge kan høre dig, men din Tunge kan ogsaa vanære dig."

— "Om du end bliver vred, saa tal dog kun lidt og aldrig i Hidsighed; thi naar man ikke vogter paa sig selv, kan man i Hidsighed sige et Ord, som man siden vilde

hætte, der har skruet sig op fra det nøgne Vesterhav og Halvgen Skillingen, noget af det mest øde og vilde, Danmarks Natur har at opvise."

— "Øen har været bebøet indtil for en halv Snes Aar siden."

For ca. 150 Aar siden var den bebøet af 2 Familier, som hver havde sit Boested, men mest levede af Fiskeri og Strandder. De to Fiskere, Palle og Kresten, havde hver sine Aalkomme og Fiskeruser. Palle boede i det sydligste Boested, Kresten i det nordligste. De var stadig de bedste Venner, og deres Familier kom hyppigt sammen. Naar de kom udenfor Øen var det kun i vigtige og paatrængende Kredse. Til deres Sognekirke i Ho kom de kun, naar en fra Øen skulde begraves eller et Barn døbes. Men desuagtet levede de ikke som Hedninger. Hver Søn- og Helligdag samlede de alle hos Palle, som de lærte en Prædiken til Dagens Tæst af Luthers Husstift, og man sang et Par Salmer. En Gang aarlig, nemlig i Paasketiden, blev Sognepræsten fra Ho hentet til Langli for at tage de to Familiers voksne Medlemmer til Aftens. Som Vederlag herfor hjembragte Sognepræsten hvert Aar, foruden en stor Portion Fisk, tillige et "Paaskelam," Flokkens største, fra hver Familie.

Aar igennem gik alle saaledes sin vanlige Gang. De to Familier delte ont og godt med hinanden og var hinandens Selskab til Alvor og Gæmme. Indet Under derfor, at der blev Laand-sorg, da Kresten døde efter faa Dages Sygdom. Det var en trist Eftermiddag, da man paa Palles lille Baad førte Liget over Hø-bugt til Ho Kirkegaard, og Foraret efter foretog man den samme Fart med hans Enke. Da deres Børn straks efter blev anbragt hos en Møster i Blaavand, blev Palle Enkeherre paa Langli. Men det blev trist og ensomt nu for ham og hans Kone, og som hun efter den sidste Jordejendoms Dag gik i Haven og vandte nogle Kaa-planter, kom Taarerne hende i Øjnene ved at se over mod Hjerterig, hvor hun saa Folk færdes, og hun raabte som med Angstens Skrig til sin Mand, som stod og

stod. Du bor saa enlig derovre paa Langli," begyndte Herremanden, efter at de var komne ind i det store, mørke Værelse. "Kvæde du ikke have lyst til at bo i Guldager Soga mellem andre skikkelige Folk?"

"Aa, jeg ved det næsten ikke, jeg er nu saa gammel som paa Langli," svarede Palle og satte et enfoldigt Ansigt op.

Herremanden rykkede da ud med sin Plan. Han havde faaet Behag i Langli og fundet ud, at Øen egnede sig udmærket til Kreatur- og Faaredrift. Tilfældet var kommet ham til Hjælp ved, at Kresten og hans Kone døde, og kunde han nu faa Palle til at tage et andet Sted i Fæste, vilde han jo have Raadighed over Øens Jorder. Vel var det paa hin Tid ikke ualmindelig, at en Herremand tvang en Fæstetjener til at flytte og overlade en anden Vestyld, der var i ringere Drift, men i Herremænd og særlig Herremænd paa Sønderis huede ikke saadan Fremfærd. Han tilbød Palle et Boested i Sædning i Stedet for det paa Langli, der efter hans Mening var lige saa godt, og hvortil hørte en "Skulgaard" og en Hamme til at fange Hornfisk i; men Palle lod som om det slet ikke var hans Agt at flytte fra Langli, og det var først, da Herremanden tilbød ham den nybyggede Fæstegaard i Pouffeld, "Haagaard" kaldet, at Palle sagde: "Ja, hvis Herremanden synes om det, tager jeg 'Haagaard' kvit og frit."

"Na, saa tag den!"

Do fik saa et Bæger paa det, og Palle fik en Seddel paa det, for det forlangte han, da hans Kone vilde forlange noget med Herremandens Underskrift for at forlade den hjemlige Arne paa Langli.

Nu døde Palle med Hjemmet. Der blev Glæde paa den lille enomme Ø, og tre Uger efter, en sommerfisk Septemberdag, sejlde Palle med, hvad hans var, ud over Ho Bugt til sit nye Hjem, hvor han boede i mange Aar. Hans sølste Søn fik Gaar den, og saaledes fik det i flere Slægter indtil 1884, da døde den sidste i Slægten børns, og nu kom Gaarden i "Handels-

har kunnet dengang detes Lys i sin røst, og i særlig Grad gælder det de saakaldte Flyverør, Røn, der volser i Toppen af andre Træer, hvilken de som Bær er bleven ført af Flugten, og hvor de har begyndt at spire og vokse. Et saadant Lys, der ikke har Rødderne i Jorden, maa nødvendigvis i Overteen kunne anvendes til mange mærkelige Ting. Man benyttede det derfor ogsaa i gamle Dage som viksomt Middel mod "Forgørelsen". Skulde Smørret lykkes, maatte Kærnestaven være af Flyverør. Køerne skulde om Foraret have Rønneberblade, og imellem Køberne maatte der stikkes lidt Flyverør.

I Jylland stod Husbonden i tidligere Tid paa Vaiborsdagen op før Solen, og med en Flyverør i Haanden signede han alt, hvad der var i Hus og Stald. For at forhindre, at Heksene skulde gøre Fortræd, satte man Køvæde og Kors af Røn for alle Døre.

Hvis man brænder Rønneved, vil der opstaa Ufred. Dersom to Venner kommer til at sidde over for hinanden ved en Tid, i hvilken der brænder Røn, da vil deres Venskab vrides til Had.

En Legende fortæller, at Kristi Kors var af Rønneved, og derfor bærer Træet Lys Juleaften.

Naar Rønne har mange Bær, vil der følge en streng Vinter, hvidder det ogsaa.

—

Strandran i gamle Dage.

I gamle Dage var det almindeligt, at Folk, som boede i Nærheden af Vesterhavet, ofte havde Zbinden ned til Stranden, naar noget Strandingsgods var drevet i Land, og de tog da noget af det med hjem. De vidste jo nok, at det var forbudt i Loven; men, de syntes, at de lige saa godt kunde tage det som nogen anden; thi de rette Ejere fik det ikke alligevel, og smikket kom de ogsaa godt fra det, da det var kjendeligt, at nogen meldte dem for det. De regnede ogsaa med, at Strandfogderne lukkede Øjnene for den Slags, thi

J tage på vej til Langli

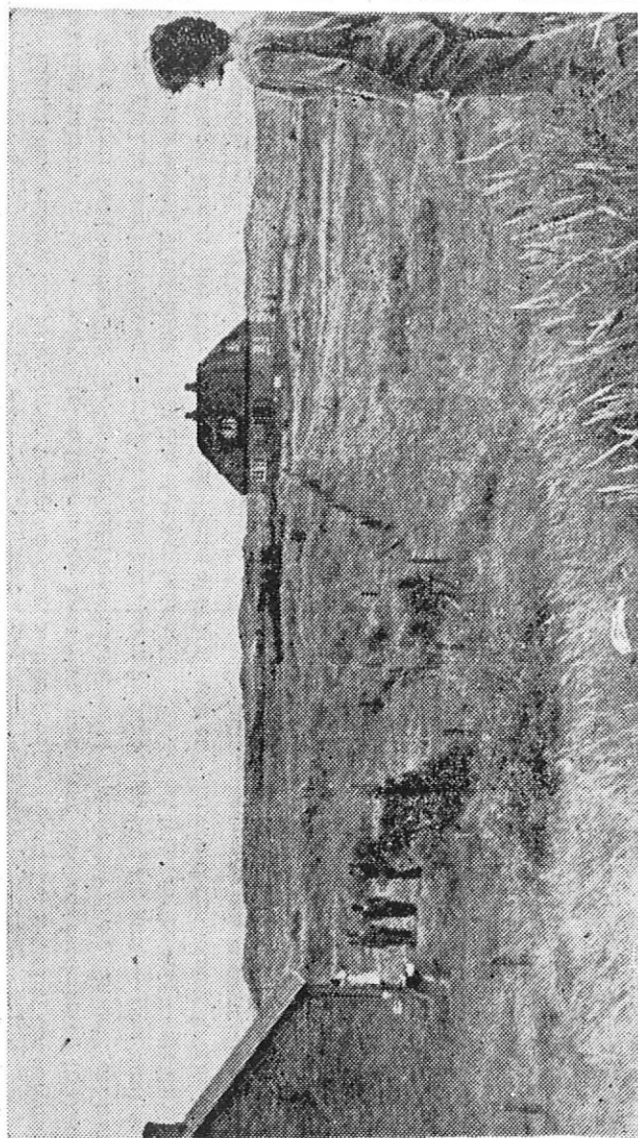
Af
Alfred
Jepsen

Det var årets korteste dag. Om tre dage var det juleaften. På den lille ø Langli syd for Hjertingbugten, stod ved dagry en køn lille 10 års pige med et tørklæde bundet om de lyse krøller og spejdede det om de lyse krøller og spejdede opmærksomt ud over havet og op mod himlen for at se, hvorledes vejret monstro ville blive.

Thi såfremt det blev godt havde far og mor lovet at sejle med hendes broder Hans og Marie selv ind til Esbjerg, når det var højvande, for at se juleudstillingen der.

Deres nabodatter havde beskrevet den som det mest strålende og storartede i denne verden. Rigtig nok skulle man gå en lang vej tilbage til Langli, når det var ebbe, for kun i flodtiden kunne en båd sejle mellem fastlandet og øen.

Lille Marie huskede godt, at præsten i fjor kom sejlede over til Langli for at holde skoleeksamen. Han talte så godt og opmuntrende til børnene og roste dem for flid og dygtighed. Om eftermiddagen måtte provsten køres tilbage med øens eneste par heste, medens det var lavvande, og alle børnene stod og vinkede til ham, og provsten svingede sin hat og råbte „Lev vel“.

Parti fra øen Langli.

Hun klappede i hænderne og løb hen imod sin fader, en høj, mager fisker, som kon gænde ved stranden. „Ja, lille Marie, nu gør jeg båden klar! Skynd jer at komme i tøjet, så sejler vi i Guds navn“.

Den lille pige løb jublende ind til sin moder og yngre broder Hans. I en fart var de i „stadstøjet“. Moderen bar mellemadskurven. Med glæde kom man i båden og sejlede så hen i mod den nye, store by,

ste Hans i sin trompet, som han bar i en snor om halsen. Børnene gik glade langs strandkanten, i hvis fine, hvide sand bølgerne havde efterladt vatrede tegninger, da de trak sig tilbage. Ja, der var meget, man kunne have lyst til at samle op — var det en gul sten eller en klump rav? Men det var der jo ikke tid til at synke sig med.

„Så i Guds navn“, sagde moderen, idet hun trykkede lille Mari-

Så skulle de pakke deres sager og

ind fra havet og gennemvandede dem. „Gud Fader i himlen hjælpe os! Det er havgusen“, stønnede moderen. „Ja, nu gælder det ikke at tabe modet, men se at finde den rette vej“, sagde faderen stille og tog fastere om drengens hånd med sin højre hånd, i den venstre bar han forskellige pakker.

„Tag nu Hans fast i hånden lille Marie, så går i to børn i midten og fader og moder yderst. Vi må holde fader sammen for ikke at blive borte fra hinanden. Godt er det endda, der ikke er kviksand her, man kunne synke i, sådan som længere nordvestpå.

I tavshed gik man et stykke videre frem, uden dog ret at vide i hvilken retning, thi tågen stod tæt som en mur omkring dem og tyngede deres åndedræt. Det var også rimfrost, kunne man mærke. Børnens uldne vanter og halsklæder var hvidblåede og klamme. „Er vi på rette vej, far, hviskede moderen. — „Det tænker jeg nok, lille mor! Vi må stole på Vorherre og ikke gøre børnene bange“.

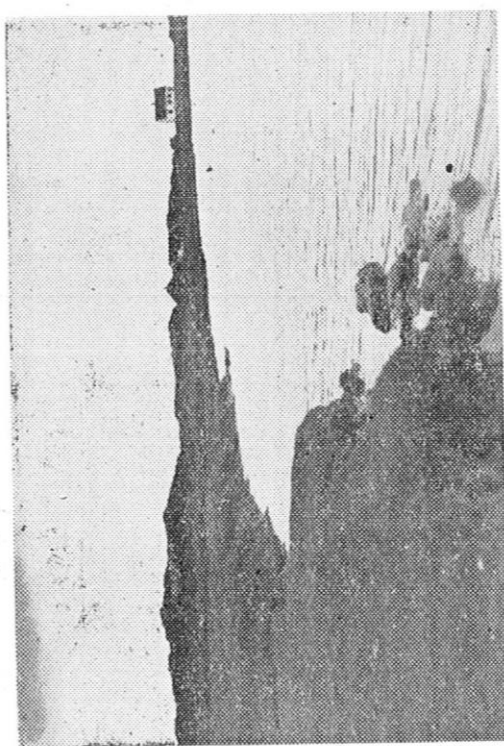
„Ja, men skal vi dog ikke hellere råbe, så kan de vist høre os inde fra land. Vi går vel helt på det uvisse...? Og om knap to timer stiger havet igen“. „Ja, vi skulle jo helst være hjemme inden den tid. Lad os da prøve på at råbe alle sammen på én gang, måske de dog kan høre os fra land“.

Af deres lungers fulde kraft råbte forældre og børn, og et suk af dybsens nød steg op til ham, der råder

hjemme? Jeg er så træt!“ klagede lille Hans. „Jo, det tænker jeg vel“, sagde faderen højt. I sit stille sind frygtede han dog, at det var en march på stedet. Lån mig din trompet, Hans, så blæser vi som i et tågehorn. Drengen tog snoren, hvori trompeten hang, af halsen og rakte faderen den kære skat, men holdt godt fast i hans frakke, for at han ikke skulle blive borte for ham i al den tåge og „tudning“.

Faderen blæste af al kraft som en anden „Hejmdal“ i sit gjalderhorn, men i den tætte rimtåge kom der klokke, der ringer for os?“ spurgte moderen usikkert, ikke helt klar over, om lyden kom fra Himmel eller jord. „Nej, lille mor, det er vist Jerne kirkeklokker. Det er nok Thue Damgård, der har hørt os og ringer med klokken“.

„Gud ske lov, så er der håb endnu“ hviskede moderen og trykkede Marie ind til sig. Så godt det kunne lade sig gøre — men mest dog på lykke og fromme — gik de vildfarne nu i den retning, hvorfra klokke-tonerne lød. Imellem råbte de, og til deres usigelige glæde hørte de

Kystparti ved Langli.

ikke en lyd fra trompeten. Alt var tyst og tavst, øde, tomt og mørkt som i skabningens morgen.

„Vi kommer nok til at sætte den ene kurv fra os og det reb, jeg har købt, det bliver vel tungt at bære. Måske vi siden kan tage def, når tågen letter“, sagde faderen. — rede til at hjælpe dem i land.

næde de det velsignede land, hvor stærke, kærlige hænder tog imod dem. Thue Damgård trykkede bevæget deres valne hænder og sagde: Skulle vi mødes sådan igen! Kom nu hjem til vor mor, så I kan blive gennemvarmede og få noget at leve af, og så er I vore gæster i nat“.

Han tog lille Marie på armen. Hun var helt forkommen af træthed og kulde, han åndede på hendes små hænder, tog sin hue af og sagde, hun måtte gemme hænderne i hans tætte, krøllede hår for igen at få liv i dem.

Snart nåede de det gæstfrie hjem, hvor en mild, venlig husmoder bød dem velkommen i en lun, hyggelig stue, hjalp dem af med deres stive, klamme tøj og bød dem varmt øl at drikke og god mad at styrke sig på.

Maries moder ville dog hele tiden have sin lille pige tæt ved sig. Hun kunne ikke ret forvinde sin angst. Men Hans, som hurtigt var kommen til kræfter efter at have fået noget at spise, tog sin kære trompet, tørrede den godt af, satte den for munden og blæste en høj, skingrende tone, der lød som en sejs fanfare. „Ja, godt, at vi slap så vel derfra“, sagde faderen. „Når nøden er størst, er hjælpen nærmest“, svarede Thue Damgård.

Børnene i gården, som først havde slået og slirret på de to små Langliboere, kom nu frejdigt hen til dem, og snart var de midt i en herlig leg, hvor al angst og træ-

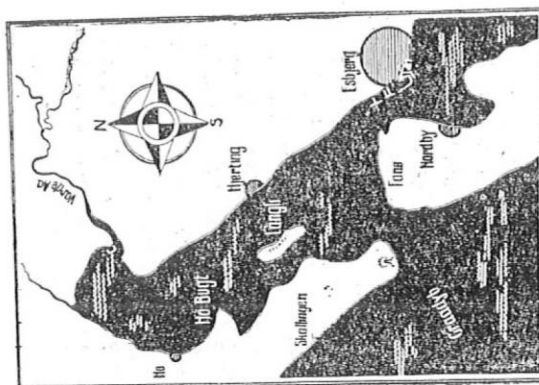

— „Det tænker jeg nok, lille mor! Vi må stole på Vorherre og ikke gøre børnene bange“.

„Ja, men skal vi dog ikke hellere råde, så kan de vist høre os inde fra land. Vi går vel helt på det uvisse...? Og om knap to timer stiger havet igen“. „Ja, vi skulle jo helst være hjemme inden den tid. Lad os da prøve på at råde alle sammen på én gang, måske de dog kan høre os fra land“.

Af deres lungers fulde kraft råbte forældre og børn, og et suk af dybsens nød steg op til ham, der råder over vejr og vind. „Er vi ikke snart

Kort, der viser Langlis
beligenhed.

Kystparti ved Langli.

ikke en lyd fra trompeten. Alt var tyst og tavst, øde, tomt og mørkt som i skabningens morgen.

„Vi kommer nok til at sætte den ene kurv fra os og det reb, jeg har købt, det bliver vel tungt at bære. Måske vi siden kan tage det, når tågen letter“, sagde laderen.

„Nu må vi blive ved at gå, til vi kommer hjem“. Stemmen rystede

lidt. Moderen tog det blå perlehalbånd, som lå øverst i kurven, og bandt det om sin datters hals, medens hendes varme tårer faldt på barnets kind. „Men, mor, hvorfor smykker du mig med min perlekranse? Her er jo ingen, som kan se, at jeg har den på“, sagde Marie forbavset. „Jeg skal jo først fiave den på juleaften“. „Der er så længe til jul, lille barn! Vi ved kun så lidt, hvad der kan ske forinden. Men Gud give os en god og glædelig jul“, sagde moderen, hun havde sine egne tunge tanker.

Endnu en gang råbte de af al magt og lyttede spændt. Da lød der langt borte en dæmpet, fjern klokkeklang. „Er det flimmergs

onsider stemmer fra land og mente,
de kunne kende Thue Dangårds
stærke klare røst.

Da fattede de vildfarne nyt mod og skred trøstigt fremad i den retning, hvor hjælpomme, varmheartede mænd var — skjulte af tågen — rede til at hjælpe dem i land. Det var Thue Damgård og hans naboer.

Da den stærke „havgus“ væltede frem fra havet, frygtede han for, at forældrene og deres børn ikke forinden var nåede over til deres lille ø. Han havde ingen ro på sig, men gik uden for sin gård og lyttede og hørte deres nødråb i det fjerne. Hurtigt fik han bud til Mads Ringer om at ringe langsomt og stærkt med kirkeklokken og fik sendt bud til sine naboer — sammen med ham og hans karle — at gå ned til strandbredden, hvor de spredte sig og råbte højt og opmuntrende til de vildfarne.

Børnene var nær ved at overvældes af træthed, men nu fattede de nyt mod. Faderen tog drengen op på sin stærke arm, og endelig

„Men Hans, som hurtigt var kommen til kræfter efter at have fået noget at spise, tog sin kære trompet, tørrede den godt af, satte den for munden og blæste en høj, skingrende tone, der lød som en sejrsfanfare. „Ja, godt, at vi slap så vel derfra“, sagde faderen. „Når nøden er størst, er hjælpen nærmest“, svarede Thue Damgård.

Børnene i gården, som først havde stået og stirret på de to små Langliboere, kom nu frejdigt hen til dem, og snart var de midt i en herlig leg, hvor al angst og trettehed var glemt. „Det er jo ligesom det var juleaften“, sagde lille Marie. Så passer det jo godt nok, at jeg fik min perlekrans på.

Moderen klappede tavs hendes gule hår og smilede med tårer i øjnene, medens hendes mand og Thue Damgård drøftede det sidste nvt.

Julens fred og glæde sankede sig over alle, og til slut sang man: Julen har bragt velsignet bud, nu glædes gamle og unge, hvad englene sang i verden ud, nu alle små børn skal siunge. Grenen fra livets træ står skønt med lys som fugle på kviste, det barn som sig glæder fromt og kønt,

skal aldrig den glæde miste.

Alfred Jepsen.